

DJEVOJČICA I NEMAN

Bila jedna mala, ma posve mala djevojčica. Došlo po volji Božjoj tako nekako, te ona ostala sama na svetu. Na svu sreću živjela je ona još od poroda svoga u prekrasnoj, velikoj bašći pa tu i ostala nakon smrti roditelja. A u vrtu bilo roda i ploda svakakva, da prehraniš i stotinu takvih curičica, pa je tako ona živjela bez brige i radostno, ma da bijaše sama na svetu.

A zapravo i ne bila baš sama, jer je imala dva kuma: kuma krštenoga i kuma po starini.

Kumovi dolazili često, da prigledaju svoje kumče. Donosili joj kolača medenjaka, a ona ljubila kumove u ruku. Najveća je radost bila djevojčici, kad bi kumovi dolazili. Samo na jedno žalila se curičica — ali nikome o tom ne kazivala. Žao joj bilo, što je tako mala, malena, pa kumovi ne će pravo ni da razgovaraju s njome. Zaista: kumovi bi samo malo pomilovali djevojčicu, pružili joj medenjake, a onda bi polazili bašćom, da joj se nadive, da se snebivaju:

što li će tolika silna plodina maloj djevojčici, i da potraže od zabave po polju jaja od jarebica, da naberi za se bisage grožđa i plodova. A curica pomagala kumovima puniti bisage, al ostala željna razgovora s kumovima: uviek bi željela, e bi Bog dao, te bi se čudo desilo, pa bi ona iznenada porasla.

Jednog dana sjedjela djevojčica na mjestu, gdje je najvoljela boraviti. Dolje, na krajnjem kutiću, spuštala se bašča do mora. Tu je bio velik, strm kamen — nad kamenom maslina, a podno kamena pa sve do mora pružio se piesak kao baršun pozlaćen. Baš ovdje, na ovome piesku, najvoljela je djevojčica boraviti, jer nerazumna glava u djeteta, pa baš ona, najmanji stvorak na svetu, najvoli da se sa silnim morem igra. Igrala se ona tako i toga dana, a divno more, čisto kao ono nebo golubinje nad njime, zapluskivalo joj nožice. Igrala se dugo... dugo.

Odjedared, kao da to nije više isto ono more. Zamutilo se, uzkipjelo kao iz kotla, a pocrnjelo kao oblak tučeni. Hu! hu! hu! — izplivala gadna grdosija, je li golemi pas, ili je morsko tele — što je, da je, ali je golemo, neviđeno, ružno — a djevojčica sama samcata.

Nakaza izplivala iznenada, puhala, duvala, napela se, uzpela se na strmu stienu i legla tamo pod maslinu. Pa kako legla, tako više ni makac odanle.

Uplašila se djevojčica, sva se odrvenila — ali se brzo dosjeti svojih kumova i poleti uzbrdo pred njih. Ona do vrata vrta, a kumovi baš na vrata. — Kume,

mili kume! — viknu ona kumu nastrižnome, — spasi me, spasi! Eno strašna rugoba izplivala iz mora! — I poljubi curica kuma u ruku.

Ali kum, odrastao čovjek, ne može se toliko uzbuniti kao ona, malena i nerazumna. Čuje on i ne čuje, vjeruje i ne vjeruje, što diete govori, nego samo potrepta djevojčicu po ramenu i reče: — Ajde, ajde, ne viči toliko, — i pošeta najprije po polju, gdje bijaše jučer našao gnezdo jarebičje.

Ali curičici srdce puno strave i puno brige, zato ona poleti sada pred krštenoga kuma svoga: — Kume, dobri kume, gledaj, tamo dolje izplivala grdosija iz mora! Otjeraj je, kume, otjeraj je sa stiene!

Kršteni kum, ko kršteni kum, zabrinu se za kumče svoje, uzplahiri se i poleti niz brdo dižući desnu ruku i vičući iz petnih žila:

— Gdje je neman? Tko dira kumče moje?

Djevojčica sva blažena, gdje ima kuma, kakvoga nitko nema, poleti za njim da vidi, kako će kum proburaziti neman.

A neman leži na suncu navrh kamena: tielo glomazno, naduveno, otegnuta slabašna uda, malena, nekud naherena glavica, što je preprečila velika usta — a na glavi greben, obrastao razčerupanim perjem, koje titra na vjetru.

— Strašna je, strašna! — misli trčeći djevojčica.
— Mora da je golemi morski kokot — i sve joj srdce titra od radosti, kako li će kum smaknuti tu rugobu.

Ali kum, što bliže kamenu, to sporije trči, to tiše viče. A kad stigoše pod kamen, stade kum časak, odahne, promisli malo, a onda — jest, zaista — samo razmaha rukama i viknu piskutljivo:

— Iš! iš! — onako nekako, kao da kokoši tjera. Ne okrenu neman ni glave niti se makne s kamena, nego se još ljepše namjesti na onom topлом suncu.

— Povaljaj je u more, kume! Udari je kamenom! Odsieci joj glavu! — povika sada djevojčica.

Ali kum reče (i učini se curičici, kao da se on iznenada nekako snuždio):

— Ne mogu je, kumče moje, posjeći. Ako li sam pravo vidio, ona je od mojega roda.

Na ovo se djevojčica prenerazi i reče:

— Po čemu bi ti, kume moj, tako liep i plemenit, mogao upoznati, da ti je u rodu neman, koja se nadula kao golem mieh, a naherila glavicu i razčerupala perje nad grebenom?

Ali se sada još više zaprepastila djevojčica, jer na ove njene rieči planu kum iznenada kao vatraziva i povika:

— Šuti, ne ogovaraj, brbljavice!

Pa kad curičica pogleda kuma ovako ljutita, opazi zaista na njemu nešto, što dosada ne bijaše nikad opazila: podiglo se i kumu na glavi nešto kao greben.

— Avaj meni, ako li mi je kum zaista od roda ove nemani, — prestravi se u srđcu svome djevojčica. Ali kako bijaše vrlo hrabra, ne reče ona ništa, te kad

je kum uhvati za ručicu, pode ona s njim. A on je povede gore uz bašču. I već joj opet govoraše umiljato, a na glavi mu se od grebena ništa više ne vidjelo.

— Ne boj se, — reče on, — dogovorit ćemo se kum tvoj nastrižni i ja, što ćemo od nemani učiniti.

Ali djevojčicu, odkako bijaše uočila greben na kumovoј glavi, morile dvie brige. Onamo se boji nemani, a ovamo ne zna. što je ovo u kuma.

Sjedoše kumovi u hlad pod hrast, da se dogovaraju, a djevojčici rekoše, da pričeka.

Ona sjela malo podalje u travu. Gleda ona dolje spram mora i vidi: neman biva sve veća, naduva se, i raste joj nešto kao grba na leđima.

Zabrinu se djevojčica još teže te se u svojoj težkoj brizi sjeti opet svoje davne želje i pomoli se Bogu:

— Mili Bože, daj mi to bar, da iznenada narastem velika i odrasla pa da mogu s kumovima sjediti i da čujem, što ćemo učiniti od ove strahote!

Ali gdje će Bog da odjedne usliša molityu ovakve male djevojčice. Nego kako joj dao kumove, tako i dalje pušta, da se oni za nju malenu brinu. Ele, curičica osta malena i mora čekati, što će kumovi odlučiti sami.

No kumovima (težko si ga sirotčetu po kumovima!) i jest i nije do nemani. Dugo oni razgovarali pod hrastom, ali im u neke dodijalo sunce, pa se premjestiše u dublji hlad pod krošnjatu jabuku.

Dok oni pod jabukom, narasla neman još veća, i podigla joj se druga grba na ledima.

Još se jednom kumovi premjestili u još bolji hlad pod staru mušmulu, što je ovjesila grane do zemlje, te odanle ne vidiš ni sunca ni mjeseca.

Dok oni pod mušmulom, a neman se već strahotno nadula, i treća joj grba na ledima izrasla.

Sad ne podnese djevojčica više čekanja, skoči ona i utrča pod mušmulu te poviče:

— Kumovi moji, žurite se! Strašna je, strašna! Ali kad ona pod mušmulu, a ono oba kuma tvrdo zaspala. Umorili se od težkog razgovora, te ih vrućak obmanuo. A koliko se više uprepastila djevojčica, kad dobro pogleda i zapazi, kako se u snu na kumovoj glavi — pravi, živi greben svaki čas diže, pa se opet spušta, pa se širi, pa se sklapa, pa se crveni — ma pravi pravcati greben.

— Vidim bolna, istina je živa: greben u kuma, greben u nemani! Odniet će me kum moj dolje k moru, da me neman proždre.

U to se prosnuše kumovi, te upita kum kuma:

— Ele, kume, što smo ugovorili glede nemani?

— Hajde da izademo, da je vidimo, kume!

Uzeše djevojčicu za ruku i izidoše izpod mušmule. Kad im se oči malo suncu privikle, pogledaju oni niz dol k moru, pa kad ugledaše, kolika li grdosija tamo leži, rekoše jedan drugome:

— Kume, mi ništa ne možemo protiv nje.

— I ne možemo, — potvrdi drugi.

— Ali za dušu nam je da se brinemo za kumče.

— Za dušu je, kume, i mi ćemo svakim danom dolaziti da prigledamo kumče. Nek ne kaže svjet: odnemarili smo sirotče.

— Hoćemo, kume, dolazit ćemo da prigledamo.

— A može neman i sama od sebe da ugine, — sjeti se kum nastrižni.

— Može, — prihvati radostno kršteni kum.

— A može sé i ino koje čudo desiti!

— Može, može, — pun radosti potvrdi kum kumii.

Te puni veselja jedan drugome ruku pružiše, izručkovaše se, desnice stresoše, a djevojčicu podiguše u naručaj najprije jedan pa onda drugi, te rekoše:

— Ne boj se, mala naša, ne će tebe kumovi zapustiti. Eto nas sutra opet!

Tako rekoše; popraviše bisage na ramenu te odoše prema vratima bašče i izidoše na vrata.

II.

Kad kumovi izišli, djevojčica kano mala vučica skoči do vrata, zatisnu ih dobro, zaključa, zakračuna velikim zasunom i ključem, poleti i baci ključ u najdublji bunar.

Onda se obazre širom i vidi: sad je sama, zaista sama s nemani. Zamisli se djevojčica, a onda se prene.

Klekne u travu, digne oči i ruke k nebu i pomoli se Bogu ovako:

— Dragi Bože, evo sam sama samcata. Nada mnom je Tvoje nebo, veliko i divno, a oko mene bašča moja i more moje, što si ih meni udjelio! Strahovita je neman unišla k meni. Pomoći mi nitko ne može, jer ključa od vrata nema. Veliki i dobri Bože, učini čudo, da odrastem iznenada, da moje male ručice budnu snažne, i sila moja velika, da nadvladam neman!

Sklopljenih ruku čekala je djevojčica, da se čudo dogodi, da osjeti, kolika je velika narasla, i da očuti snagu neobičnu u ručicama. — Ali ručice njene, sklopljene na molitvu, ostajale su malene i nejake, kakve su i bile, a ona čitava, klečeći na travi, ostala je sitna i maljušna kao i prije, mislio bi netko, e ono i nije djevojčica, nego mala ptičica, što je pala s grane.

Kad je vidjela curica, da je Bog ni sad ne će uslišati, ustane ona polagano. Pogleda najprije spram mora — a onda strese svoju rusu glavicu, protare sitne dlanove i — eto je! — kano munja jurnu niz brdo prema stieni, gdje se neman sunčala oklopivši dugačkim udovima kamen.

Što će? Kamo će djevojčica? Kamo li će sitna, goloruka? Ali ona više ne pita, srlja niz brdo kao onaj živi potok, ne ustavlja se sve do kamene stiene.

Ali jao! stiena visoka, stiena strma — pa djevojčica ne može ni uzaći na nju ni dohvati neman.

I zakipi ljut bies u srdu djevojčice. Njene se male pesti grče, njene se oči kriese kao žeravice. Sve više i više zahvaća srčba malo srdašce, i ona napokon povika iz sve moći:

— Ne dam, grdosijo, da mi otmeš, što mi je milije od svega: ne dam pieska svoga, ne dam mora svoga, ne dam kamena ni masline svoje!

Pa se onda baci pod stienu i stane onim sitnim ručicama da je odkapa.

O! koliko je ona stiena široka! — Sto sežanja uokrug, a Bog te pita, gdje su joj temelji duboko u zemlji! Ali djevojčica kopa rukama i hoće da je odkopa. I ne mari ona i ne gleda, što je izkopala tek palac dubljine, a na dva duljine grabicu uz stienu. Kopa ona dalje i još jednom strugnula, još jednom odgrnula za prst zemlje, a ono, čudo čudnovato, uzduž grabe otvorile se rupice, sve jedna uz drugu, njih desetak — a iz svake rupice viri glava, rutava i nasmiđana te veselo kima djevojčici:

— Tko ste vi? Što radite ovdje? — zadivi se ona.

— Mi smo kikimori, mala naša! Kikimori! Kikimori! Čekali smo tebe, da nas odkopaš, da nas zovneš, da ti pomognemo.

— A koliko vas ima?

— Ima nas, ima! I broja se ne zna. Ima nas širom bašće, po njivi i po lugu, pod pieskom i uza stienu. Kopaj samo, kopaj! Zovi, samo zovi!

Djevojčica, puna radosti, nastavi kopanje. I kako se pod prstima svirača odklapaju rupice na dvojnicama,

tako se pod ručicama djevojčice odkrivaju rupice dijcem uokrug stiene. Rupica za rupicom, kikimor za njihov:

— Kopaj, samo kopaj — zovi samo, zovi!

Obkopala djevojčica grabicom svu stienu — a stiena stoji sada, kao da joj čislo opasalo temelje: sve rupica do rupice.

— Evo nas! Evo nas! — poizskakaše kikimori, sićušni i tanašni stasom, a strahoviti snagom — kikimori, što zubima kamen grizu, a rukama gvožđe savijaju.

— Evo nas, evo! Što hoćeš, da učinimo?

A u djevojčice bijaše se malo srdašce razigralo.

— Ništa, mili moji, baš ništa — samo mi pomozite, da se uzpnem na ovu stienu, da se ogledam sa nemani.

— Ljestve, ljestve! — povikaše čudnovati stvorčići jedan drugome.

U tili čas raztrča se njih desetak, dvadesetak širom polja, za čas, za dva dovukoše desetak, dvadesetak naramaka slakotine, za čas, za dva hitre ruke opletoše užeta, povezaše od njih ljestve te prebacise ljestve stieni na okuku.

Čudnovata žurba kikimora obuze i djevojčicu. Uhvati se ona mahom za ljestve, koje su se njihale niza stienu. Njeno je srdce bilo radostno i puno pozdanja — penjala se hitro, malena i nejaka, do gromke strahote, koja ju je gore čekala.

I došla je gore, uzpela se, poletjela korak, dva. Ali kad izbliza uoči neman, sklopi djevojčica očice, kako je ne bi strahotni pogled smutio — i tako sliepo srnu ravno do golemog trupa.

— Miči se, rugobo, s mog kamenom, — viknu djevojčica i udari stisnutom šačicom neman po bezobličnom trupu.

— He! he! — obazre se neman málko na stranu, da vidi, tko ju ono iznenada poškaklja — pa se onda nasmija tako, te se kosti gotovo slediše u djevojčice.

Dolje, podno stiene začu se praskanje, škrugutanje — i skladan rezki glas kikimora:

— Zovi, samo zovi!

Ohrabri se opet djevojčica — opet zavri srčba u njenu srđcu:

— Miči se, miči! Ne dam kamena svoga, ne dam mora svog! — zavrišti ona, baci se ravno do glave one grdosije i udari je šakom među oči.

— Ehe! he! — izvine se grohotan smieh, strese se golemo tielo, neman iznenada podiže glavu, a razvaljena usta sunuše napred, da progutaju djevojčicu.

U taj čas djevojčica odskoči natrag i povika prama nebu:

— Bože veliki, daj da doraste snaga moja, daj da ruka moja budne jaka od moći Tvoje!

I gle! usliša Bog ovaj put molitvu djevojčice. Pred nemani nije više stajala sitna i nejaka djevojčica, već silna i snažna krasna djevojka. Njeno je tielo kao ocjel

snažno i gibko, njene obje ruke podignute su i drže težak mač, a silna snaga prelieva se mišicama njezinim, koje strepe, da spuste strašni udarac na neman. Trže se neman, da izbjegne udaru, težak se mač spustio, ali ne pogodi glave njezine, nego pade na desnu udu i odsieče ga.

Ču se rik i urlik, zaduva se golema trupina, i podiže se ranjena neman.

Ali u taj čas nasta snažan prasak, škrip, lomljava — zanjiha se sva stiena.

— Svjet propada! — pomisli krasota djevojka, i glava joj zakruži.

— Svjet propada! — zakruži glava i nemani.

Još jedan prasak, strašan kao grom s nebesa — a odlomljena stiena kotrljala se u more i nosila za sobom i neman i djevojku. Kao odrezana spužva ostaloše samo temelji stiene u zemlji zievajući na stotinu prokopa i stotinu prohoda, kuda bjezu kikimori kamnen progrizli.

Prasak, pljusak — šiknuše mlazovi mora put neba — i nestu u moru i stiene i nemani — — —

Ali na talasu stajala je divna i ponosna krasota djevojka. Težak mač drži spušten u desnoj ruci, a preko lieve prebacila skut plašta svoga. Iznielo ju more, njeni more, modro i predivno, izdignu je talas i nosi je k piesku, koji sjaji o suncu kao pozlaćen baršun.

III.

Izišla djevojka na piesak. Dočekali je kikimori. S polja i s njive, iz gaja, iz šikare, s kraja i s vrha bašće hitjeli oni da pozdrave krasotu djevojku. Steiali joj pod noge sagove od trave pletene, a smiljem umetane — i donosili joj granje iz dubrave, a cvieće s poljane.

Ali gore, gdje je nekoć stiena bila, najviše se uzžurbali sitni hitri kao mravi kikimori. Pocrnio kamen, koliko ih tamo navrlo. Tamo oni krasoti djevojci grad grade. A grad se na očigled diže. Zidove zidu od biela mramora, okna umeću od modrog sedefa, a vrata djelaju od crvenog koralja. Okivaju dveri sitnim biserom i rese ih klincima od zlata.

Sunce o podnevnu — a dvori gotovi. Unišla djevojka u dvore, oslonila se na okno i pogledala po moru i po bašći, da oči napase. I gle! Kad pogledala gore na vrh bašće, gdje vrata bijahu, a ono se vrata — čudo nad čudesima — širom otvorila — ne treba im ključa ni ključara.

Razkrilila se vrata u oba krila, te ujaha junak — divan kao sunce na osvitu.

Vije se griva na dobru zelenku, a čelenka titra na boljem junaku. Dolama modra kao oko u djevojke, a zlatne rese kao traci od danice. Vriedi konjic, a vriedi i dolama, vriedi zlato i rese po dolami. Al ne vriedi konjic ni dolama, niti vriedi zlato ni resice, kolko vriede oči u junaka.

Do dvora djevojčina kraljević dojahao te djevojci
nudi ruku i kraljevstvo.

Radostna djevojka kraljevića dočekala, u dvore ga
uvela te mu ruke oko vrata vije.

— Bog te šalje, junace kraljeviću! Pretežak je
mač za ruke djevojačke. Uzmi mač moj, a uzmi i
mene. Bog te šalje, vojno gospodare!

Tako rekli, tako učinili.

Vjenčali se te tamo u gradu bili pa tamo i ostali.

Odanle upravljali baščom i kraljevstvom. I što još
bilo unapried vieka i svieta, nijedna neman nikad i
ne smisli više da ide preko mora tamo na stienu. Jer
nad stienom stražu čuva junak kraljević i krasota
djevojka, a u tvrdome gradu svome, kojemu su zi-
dovi od biela mramora, okna od modrog sedefa, a
dveri od crvenog koralja.

* * *

Daleko tamo kroz debelo more sakata neman traži
puta, kojim bijaše i došla. I tu na moru nađoše joj
se dva čuna. U čunovima bili kumovi djevojčini.

Doznali kumovi, da se djevojka bije s nemani, pa
kako našli vrata zaključana, povezli se oni čunovima,
da vide kumče, a ponieli i stručak nevena, da okite
djevojčicu, pobedi li u strašnom megdanu.

Ali kad nasred mora sretoše ranjenu neman, brzo
do nje doveslaše. Povezuju joj ranu u ramenu i mažu
je mašču i travicom. Onda je među čunove uzeše.

uhvatiše je pod ramena te povezoše preko debela mora. Kršteni kum znao i sjetio se, gdje mu rodica niknula, te je odvezoše put njene domaje.

Kako pak ne bi propao stručak od nevena, to, prije negoli vesla okrenuše, dobaciše stručak put tvrdoga grada djevojčina ...

Poslije ti kumovi često dohodili do tvrdoga grada. Tuj bi za kićenim stolom sjedjeli, tu bi razgovore vodili i zbor činili s kraljevićem i krasotom djevojkom.

I tako eto Bog izpuni želju male djevojčice: — da mi je iznenada dorasti, pa da kumovima vriedi i sa mnom razgovarati.